

обърнати към държавната идея. „Българинът е приучван от пресата ни към държавност в различни тематико-проблемни полета, което показва тънко премислена и осъществена работа“²⁸.

Възрожденската епоха заставя българските книжовници да се грижат сами за издаването и разпространението на своите книги чрез системата на спомоществователството. Броят на записаните спомоществователи е показател за нивото на грамотността сред българите и за интереса им към книгите. За Панагюрище цифрата е висока - 3185. Явно и в тази насока селището има водеща роля както в стопанското, тъй и в просветното развитие²⁹.

Утвърдено е мнението, че отразявайки най-пълно проблемите, тенденциите и многообразието на живота, периодичният печат съществува, според А. Димитров, „като своеобразен летописец на своето време“, т. е. отразява „историческата същност на епохата: формирането на нацията и осъществяването на нейните основни задачи - духовно и културно обособяване и политическо освобождение“³⁰.

Въз основа на този кратък преглед, който направихме по темата, могат да се визират следните основни нейни аспекти:

1. Чрез възрожденския печат по-лесно установяваме появата и развитието на процесите, които протичат сред българите в онази епоха и, в частност, в Панагюрище.

2. Пресата е един нов фактор за духовно развитие, с широко въздействие, който улеснява успешното завършване на църковната борба, стимулира напредъка на просветата и подготовката за самостоятелен живот.

3. Възрожденският периодичен печат е отражение на интензивния духовен и обществен живот на българския народ. Неговото утвърждаване несъмнено допринася за общото му културно издигане. У панагюрци явно се поражда стремеж към един по-богат духовен мироглед и за формиране на гражданско общество.

¹ Бобчев, С. С. Преглед на български периодичен печат от 1844-1894 г. - В: Юбилеен сборник по случай петдесетгодишнината на българската журналистика. С., 1894, 5-85; Бобчев, С. С. Заслуги на цариградския печат в освободителното дело с оглед на славянската идея. - В: Прослава на Освободителната война 1877 - 1878. С., 1929, 94-115; Стоянов, Ст. Поява и развой на българския периодичен печат. С., 1936; Българска възрожденска книжнина. Т. I. Съставил М. Стоянов. (Под ред. на Ал. Бурмов). С., 1957; Боршуков, Г. История на българската журналистика. От зараждането на българския печат до Освобождението през 1878 г. С., 1957; Боршуков, Г. Вестници и вестникари. С., 1984; Димитров, А. Българският периодичен печат в Цариград в условията на османската политическа действителност. ИПр., XLVIII, 1991, кн. 9, 17 - 35; кн. 10, 21 - 37; Константи-